

**Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 15. veebruari 2013. a määruse nr 31 „Ajateenistuse ja asendusteenistuse kestuse kehtestamine“ muutmine“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse eelnõuga ühtlustatakse ajateenistuse kestust reguleerivaid sätteid.

Kaitseväeteenistuse seaduse (edaspidi *KVTS*) § 46 lõike 2 ja § 60 lõike 2 alusel kehtestab Vabariigi Valitsus ajateenistuse ja asendusteenistuse kestuse. KVTS § 46 lõike 1 järgi sõltub ajateenistuse kestus väeliigist, ajateenijate väljaõppega tegelevale struktuuriüksusele pandud ülesannetest ja sõjaväelise väljaõppe iseloomust.

KVTSi kohaselt ei või ajateenistuse kestus olla pikem kui 12 kuud ega lühem kui kaheksa kuud. Ajateenistuse kestuse täpsem regulatsioon on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 15. veebruari 2013. a määrusega nr 31 „Ajateenistuse ja asendusteenistuse kestuse kehtestamine“ (edaspidi *määrus*).

Määruse kohaselt on ajateenistuse üldiseks kestuseks sätestatud kaheksa kuud ning erandina 11–12 kuud erialadel, mis eeldavad mahukat sõjaväelist väljaõpet, praktikat või määramist alalise valmidusega üksuste sõjaaja ametikohtadele.

Eelnõu eesmärk on ühtlustada ajateenistuse kestus kõikidel erialadel ja kehtestada ajateenistuse kestuseks 12 kuud. Muudatus on vaja teha, kuna ajateenistuses antava väljaõppe maht ja tehniline keerukus on kasvanud, kasutusele on võetud tänapäevased relvastussüsteemid ja Kaitseväe sõjaaja struktuurile on vaja tagada piisava ettevalmistusega reserv. Kehtiv kaheksakuuline üldine teenistusaeg ning erandina kehtivad 11–12-kuulised tsüklid ei võimalda enam tagada väljaõppe vajalikku kvaliteeti ega koormuse ja pädevuse ühtlast jaotust kõikidel erialadel.

Kui eelnõukohane määrus jõustub, kasvab halduskoormus minimaalselt, kuid see on vajalik riigi sõjaliseks kaitsmiseks.

Määruse eelnõu ja seletuskirja kavandi on koostanud Kaitseressursside Ameti kaitseväeteenistuse nõunik Gerli Morell (e-post gerli.morell@kra.ee). Eelnõu on normitehniliselt üle vaadanud Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik Liina Martinson (e-post liina.martinson@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Keelelahenduste eesti keele vanemtoimetaja Helen Noormägi (e-post helen.noormagi@luisa.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktidega 1 ja 2 muudetakse ajateenistuse kestust reguleerivaid sätteid. Määruse § 1 kohaselt on ajateenistuse kestus kaheksa kuud ja ajateenistuse kestuse erandid on sätestatud §-s 2. Ajateenistuse kestuse eranditena nähti ette 11-kuuline ajateenistus ajateenijatele, kes omandavad ajateenistuse kestel eriala, mis eeldab mahukat sõjaväelist väljaõpet või praktikat, ning 11–12-kuuline ajateenistus ajateenijatele, kes määratakse ajateenistuse jooksul alalises valmiduses oleva üksuse sõjaaja ametikohale.

Senine ajateenijate väljaõppe läbiviimise kord ja väljaõppemudel toimis selliselt, et 5. ja 29. nädalal algav ajateenistus kestis 11 kuud ning 42. nädalal algav ajateenistus kaheksa kuud. 11-kuulise ajateenistuse läbisid ajateenijad, kes olid suunatud soomusjalaväe, mootorsõidukijuhi, sõjaväepolitsei ning side- ja infotehnoloogia erialale, ning ajateenijad, kes olid suunatud allohvitseri või ohvitseri ametikohale. Samuti läbisid 11-kuulise ajateenistuse kõik mereväes kaitseväeteenistuskohustust täitvad ajateenijad. Ülejäänud erialadel, mida ajateenistuse jooksul õpetatakse (näiteks laskurid, relvaspetsialistid, pioneerid, õhutõrjespetsialistid), kestis ajateenistus kaheksa kuud.

Määruse muudatusega kaotatakse senine ajateenistuse kestuse määratlus, mis sõltus väljaõppe sisust, ning kehtestatakse üks, 12 kuud kestev ajateenistus.

Viimaste aastate jooksul on väljaõppe sisu ja tehniline keerukus kasvanud kõigil erialadel määral, mis ei võimalda senise ajaraamiga enam tagada täielikku ja kvaliteetset ettevalmistust. Erialade erinev käsitlemine teenistuse pikkuse alusel ei ole enam põhjendatud, kuna mahukat ja põhjalikumat väljaõpet nõuavad nüüdseks kõik väljaõppekategoriad ehk nii lahingu-, lahingutoetus- kui ka tagalavaldkonnas peab ajateenija valdama nii põhi- kui ka eriteadmisi märksa laiemalt kui varem. Pikem ajateenistus võimaldab oskusi sügavamalt ja püsivamalt kinnistada ning aitab saavutada parema lahinguvalmiduse.

Peale muutunud väljaõppe sisu, mis tuleneb uue tehnika ja lahingumasinate kasutuselevõtust, on ajakohastatud väljaõppeplaanides üha suuremat rõhku pandud ajateenijate lahinguvalmiduse tõhustamisele, et valmistada ajateenijad ette ja harjutada sellisel tasemel, et nad oleksid igal hetkel valmis täitma neile määratud sõjalisi ülesandeid nii rahu- kui ka sõjaajal. See hõlmab individuaalseid sõdurioskusi, tehniliste süsteemide käsitlemise võimet, samuti meeskonna- ja jaotasandi koostegutsemist. Taktika ja koostegutsemise harjutamiseks kulub rohkem aega ning seda ei ole võimalik lühemas teenistuses tagada.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse muudatuse jõustumise aeg. Kooskõlas Kaitseväge juhataja ettepanekuga ajakohastada ja uuendada 2027. aastaks ajateenistuse väljaõppeplaan hakatakse 12-kuulist ajateenistuse mudelit rakendama kutsealuste puhul, kes asuvad ajateenistusse alates 2027. aasta 1. jaanuarist.

Tulenevalt KVTS § 37 lõikest 4 tuleb kutsealusele ajateenistusse kutsumise ja ajateenistusse asumise aja otsus teha teatavaks hiljemalt üks aasta enne ajateenistusse asumise tähtpäeva, mistõttu 2027. aastal ajateenistusse kutsutavatele isikutele tuleb ajateenistuse kutseid hakata kätte toimetama juba 2026. aasta alguses. See tähendab, et ajateenistuse kestust käsitlev regulatsioon peab olema muudetud enne kutsete vormistamise ja kättetoimetamise algust.

Ajateenistusse kutsutava isiku jaoks on oluline teada juba ajateenistuse kutse saamisel, kui pikk saab olema tema teenistus, et varakult lahendada oma õppe-, töö- ning muud elukorralduslikud küsimused. Määruse heakskiitmisel tekib Kaitseressursside Ametil võimalus alustada kutsealuste teavitamist uuendatud ajateenistuse kestusest ja väljaõppeplaanidest. Varajane kommunikatsioon on oluline nii kutsealuste teadlikkuse tõstmiseks kui ka süsteemi üldise ettevalmistuse tagamiseks.

12-kuuline ajateenistus laieneb isikutele, kelle väljaõpe algab 2027. aastal. 2026. aastal teenistust alustavate, kuid 2027. aastasse ulatava teenistusega kutsealuste ajateenistuse kestuseks on 11 kuud, mis tagab uuele väljaõppemudelile sujuva ülemineku ning väldib vahepealseid vastuolusid väljaõppekorralduses.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Tänu 12-kuulisele ajateenistusele omandavad ajateenijad keeruka tehnika käsitlemiseks vajalikud süvendatud oskused ning harjutavad allüksuste koostööd tasemeni, mis tagab riigikaitse valmisoleku ja usaldusväärsuse kriisiolukorras.

Väljaõppe maht, intensiivsus ja tehniline keerukus on kasvanud kõikidel erialadel ning senine 8–11-kuuline ajateenistus ei võimalda enam tagada vajalikku kompetentsi ega Kaitseväge sõjaaja üksuste lahinguvõimet. Üksuste tegelik koostöö- ja lahinguvõime saavutatakse vaid siis, kui kogu tsükkel – individuaalne väljaõpe, erialaõpe ja üksuse tasandi väljaõpe – on piisavalt pikk ja sama kestusega.

Halduskoormuse kasv on minimaalne, kuna väljaõppetsükli muutuvad ühtsemaks ja ajateenistuse väljaõppe planeerimine muutub stabiilsemaks.

Kokkuvõttes loob 12-kuuline ajateenistus ühtlase ja piisava väljaõppetsükli, toetab reservi kvaliteeti ning tagab Eesti riigikaitse vajadustele vastava ettevalmistuse.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Arvestuslikult on ajateenistuse kestuse pikendamisega seotud otsesed kulud (ajateenija toetus, toitlustus) 2027. aastal 31 miljonit eurot. Määruse rakendamisega kaasnev kulu kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest. Määruse rakendamine ei too kaasa tulu riigieelarvesse.

5. Määruse jõustumine

Määruses jõustub 1. jaanuaril 2027, mis on kooskõlas Kaitseväge uuendatud väljaõppeplaanidega (vt ka eelnõu § 2 selgitus).

6. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi kaudu Rahandusministeeriumile ning arvamuse andmiseks Kaitsevägele.